

STRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL) OG TILTAK I BEITEOMRÅDER

SANDE KOMMUNE

2021-2024

Godkjent av kommunestyret i Sande, sak 17/21

Dato 02.03.2021

Innhold

1. Bakgrunn	s 3
2. Om tilskotsordningane	s 3
- Formålet med SMIL-ordninga	s 3
- Tiltak utover ordinær jordbruksdrift	s 3
- Gjeldande regelverk	s 3
- Formålet med ordninga tilskot til tiltak i beiteområder	s 4
- Tiltak i beiteområder	s 4
- Gjeldande regelverk	s 4
3. Organisering av arbeidet med strategiplanen	s 4
4. Generelle vilkår for å søke tilskot	s 5
- Kven kan søke tilskot	s 5
- I tillegg gjeld følgande retningslinjer for Sande	s 5
5. Miljøutfordringar i kommunen	s 5
- Status og generell utvikling	s 5
- Utfordringar 2021 – 2024	s 6
6. Målsettingar for bruk av tilskota	s 6
7. Aktuelle tiltak og prioritering innanfor jordbruk	s 7
8. Kostnadsoverslag og rettleiande satsar	s 8
9. Søknadsprosess og søknadsfristar	s 8
10. Behandling av søknader	s 9
11. Tilknytning til andre miljøordningar	s 9
12. Meir informasjon om regelverk, rettleiarar, faglege råd mm	s 9

1 Bakgrunn

Kommunane overtok frå 01.01.2004 ei rekkje nye oppgåver innan landbruksforvaltninga.

Bakgrunnen var St. meld. Nr. 19 (2001 — 2002) "Nye oppgaver for lokaldemokratiet — regionalt og lokalt nivå". Dette vart gjort for å styrke det lokale sjølvstyret, vitalisere lokaldemokratiet, gje kommunane betre høve til å sjå landbrukspolitikken i samanheng med andre samfunnsoppgåver og samtidig bidra til betre målretting og effektivisering av den statlege verkemiddelbruken.

Forvaltninga av økonomiske verkemiddel til miljøtiltak i jord- og skogbruket er ei av oppgåvene som er overført til kommunane. Frå 2020 vart ordninga med tilskot i beiteområder også overført til kommunane. Desse verkemidla omfattar fleire tilskotsordningar styrt gjennom fire forskrifter:

- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket
- Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer
- Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder

NMSK-strategi 2021-2024 vart utarbeidd av landbrukstenesta i Herøy, då dei har ansvar for skogtenester i Sande.

2 Om tilskotsordningane

Føremålet med SMIL-ordninga

Føremålet med SMIL-ordninga er å fremje natur- og kulturminneverdiane i jordbruket sitt kulturlandskap, og redusere forureininga frå jordbruket, utover det som kan forventast gjennom vanleg jordbruksdrift.

Tiltak utover vanleg jordbruksdrift

Ordninga skal bidra til at det blir gjennomført miljøtiltak utover det som kan forventast gjennom vanleg jordbruksdrift. Å følge lovpålagte krav som gjeld kulturlandskap eller forureining, vert rekna som ein del av den ordinære jordbruksdrifta, og skal ikkje prioriterast for SMIL-tilskot. Tiltak som skjøtsel og drift av areal som følger av normal bruk av areala til avling og alminneleg jordarbeiding knytt til eksisterande drift, vil i hovudsak ikkje vere berettiga SMIL-tilskot. Det er først og fremst tiltak som innebærer ein ekstra innsats utover dette, og som det er knytt særlege kostnader med, som er berettiga tilskot. Dette kan gjelde omlegging til, eller vidareføring av, ei driftsform som er egna til å ivareta spesielle miljøverdier.

Gjeldande regelverk

Gjeldande regelverk for ordninga er forskrift om spesielle miljøtiltak i landbruket (FOR-2004-02-04-448) med tilhøyrande rundskriv 2020– 12. I forskrifta er det fastsett at kvar enkelt

kommune har ansvar for å utarbeide en lokal tiltaksstrategi for SMIL. Strategien er kommunen sitt verktøy for å få ei best mogleg målretting av innsatsen og tiltaka på bakgrunn av lokale miljømessige behov og utfordringar, og skal legge til rette for prioritering av søknader.

Formålet med ordninga tilskot til tiltak i beiteområder

Ordinga har som formål å legge til rette for best mogleg utnytting av beite i utmark, redusere tap av dyr i utmarksbeite og fremje fellestiltak i beiteområda. Ordinga rettar seg i første rekke mot beitelag, men opnar for tilskot til føretak der det ikkje ligg til rette for samarbeid.

Tiltak i beiteområder

Ein kan gi tilskot til investeringar i faste installasjonar og anna utstyr knytt til beitebruk i utmark, samt planleggings- og tilretteleggingsprosjekt.

Forvaltning av ordninga vart overført frå Fylkesmannen til kommunen frå 1.1.2020.

Gjeldande regelverk

Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder (FOR-2017-10-03-1582) med tilhøyrande rundskriv 2019-45. Det er kommunene som prioriterer søknadane og innvilgar tilskot. Som grunnlag for prioriteringane skal kommunene fastsetje lokale retningslinjer innanfor ramma av regelverket. Tiltaka skal prioriterast utifrå kva som formålstenlege tiltak for utmarksbeitinga i kommunen.

3 Organisering av arbeidet med strategiplanen

NTM-utvalet oppnemnte i møte 15.04.2020 i sak NTM 22/20 ei arbeidsgruppe med oppgåve å utarbeide Sande kommune sin strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket, og tiltak i beiteområder, for perioden 2021 – 2024.

Arbeidsgruppa har vore samansett av fem representantar: Tre politiske representantar, ein representant frå Sande og Vanylven Bondelag (Bente Krumsvik Hide) og ein representant frå Hareid, Ulstein, Herøy og Sande Bonde - og Småbrukarlag (Jostein Korsnes). Faglaga peika ut sine representantar sjølve. NTM-utvalet oppnemnte Camilla Auflem Vik som leiar i arbeidsgruppa, Sindre Slettestøl og Kaare Helland Worren som medlemmer, Mathias B. Gjerde som varamedlem. Landbrukskontoret har vore sekretariat. Arbeidsgruppa har hatt 5 møter.

Det vart i første møte lagt ein møteplan for hausten, med mål om å ha dokumentet klart til politisk behandling rundt årsskiftet. Det vart undervegs tatt avgjerd om å nytte statsforvaltaren sin mal for dokumentet. Dette førte til meirarbeid, og arbeidet heldt fram på nyåret.

4 Generelle vilkår for å søke tilskot

Kven kan søke tilskot

For å få innvilga tilskot, er det vilkår om at tiltaket skal gjennomførast på ein landbrukseigendom, og det må foregå en tilskotsberettiga jordbruksproduksjon på landbrukseigendommen.

Eigarar som ikkje sjølv driv areala, kan søke om tilskot dersom det vert drive tilskotsberettiga jordbruksproduksjon på eigendommen. Den som leiger det tilskotsberettiga arealet kan også søke om tilskot dersom han har godkjenning frå eigar.

Du kan søke om tilskot til enkeltståande tiltak eller til større tiltak som berører fleire aktørar og/eller eigendomar. Hvis søknaden gjeld fellestiltak, eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekt med fleire aktørar, skal ein deltakar stå som ansvarleg søker, og sende søknaden på vegne av alle deltakarane, basert på skriftleg fullmakt.

Innanfor SMIL-ordninga kan både føretak og privatpersonar søke.

Tilskot til tiltak i beiteområder rettar seg mot lag og foreiningar som driv næringsmessig beitedrift. Der det naturgitt eller driftsmessig ikkje ligg til rette for samarbeid, kan enkeltføretak søkje.

I tillegg gjeld følgjande retningslinjer for Sande:

- Bygningar skal restaurerast i samsvar med antikvariske retningslinjer, eller etter særskilde råd frå kulturavdelinga i Møre og Romsdal Fylkeskommune i den enkelte saka.
- Søklar vert ikkje prioritert om ein har uavslutta prosjekt frå tidlegare søknader.
- Vedlikehald av gjerde eller inngjerding av vanlege produksjonsareal med dyrka mark fell utanfor SMIL-ordninga.

5 Miljøutfordringer i kommunen

Status og generell utvikling

Sande kommune er ein liten landbrukskommune med mange små bruk, og etter kvart få aktive gardbrukarar. Siste åra har talet vore stabilt. Dei fleste har lite eige areal og må difor leige jordbruksareal. Utviklinga går i retning av færre mjølkebruk og fleire som driv med kjøttproduksjon på storfe og sau. Fleire gardbrukarar har ulike tilleggsnæringar knytt til gardsdrifta.

Trenden viser at fleire nyttar naturen som rekreasjon.

Når det gjeld skogbruk, er det lite aktivitet i kommunen.

Utfordringar 2021-2024

- **Nå dei aktive gardbrukarane/næringsdrivande med informasjon om ordninga.**

Det er ei utfordring å få dei aktive gardbrukarane og næringsdrivande til å søkje midlar og utnytte moglegheitene som finst i ordninga.

- **Manglande rekruttering**

Mange gardsbruk vert lagt ned då neste generasjon ikkje tek over drifta.

- **Attgroing**

Vi har mange små bruk i kommunen og mykje tungdrive areal som etter kvart går meir og meir ut av drift. I tillegg har det vorte færre dyr i utmarka. Dette gjer at både innmark og utmark gror att. Småskog og einer tek over på fjellet. Det er viktig å få fram att kystlandskapet og kystlyngheia og ta vare på gamle tradisjonar for stell av landskapet vårt. Attgroinga langs med vegane utgjør ein trafikkfare, då hjorten ofte oppheld seg i denne skogen og kryssar vegen ut frå denne. Dette tek også vekk utsikta for dei som reiser langs vegen, både for turistar og fastbuande.

- **Manglande fellestiltak**

Sande har ikkje lenger beitelag som samarbeider om fellestiltak på utmarksbeite.

- **Kulturminne.**

Sande har mange kulturminne. Dei er viktige som identitetsbyggjarar for folk flest og har særskild verdi for barn og unge. Dette er også moglege attraksjonar for turistar. Det er viktig at desse blir tekne vare på og stelt.

- **Hydrotekniske anlegg.**

Det er mange plassar behov for utbetring og vedlikehald av hydrotekniske anlegg som avskjeringsgrøfter og kanalar. Nokre anlegg er skjemmande og farlege, og ikkje alle anlegg fungerer som dei skal. Det er også fare for erosjon ein del stadar.

- **Gjerdehald**

Manglande gjerdehald i tråd med gjerdeplikta er ofte ei stor utfordring for dei aktive gardbrukarane. Mange av dei gamle gjerda er nedramla og delvis overgrodde netting- og piggrådgerde som utgjør ein fare både for beitedyr og folk.

6 Målsettingar for bruk av tilskota

- Ta vare på og utvikle verdiane i det opne kystlandskapet, legge til rette for friluftsliv og skape trivelege butilhøve.
- Bidra til berekraftige arbeidsplassar på dei mange små gardsbruka i Sande.
- Ta vare på og fremje natur- og kulturminneverdiane i landskapet, formidle kunnskap om desse, føre kulturarven vidare og på den måten skape identitet, tilknytning og bulyst i bygdene.
- Motverke attgroing, tap av biologisk mangfald og kulturminne knytt til landbruket.
- Fremje aktiv beitebruk både på innmarksbeite og i utmark.
- Legge til rette for fellestiltak i beiteområder.
- Gjere det lettare å halde bruka i aktiv drift og hindre at areal går ut av drift.
- Redusere ureininga frå jordbruket.
- Fjerne piggråd og nettinggerde som er farleg for dyr og menneske.

7 Aktuelle tiltak og prioriteringar innanfor jordbruk

Dei tiltaka det er høve til å gje støtte til er mellom anna planleggings- og tilretteleggingsprosjekt, kulturlandskapstiltak og forureiningstiltak, samt tiltak i beiteområder.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt vil legge forholda til rette for større heilskaplege miljøprosjekt på større områder for å få ein samordna miljøinnsats. Likeeins prosjekt som rettar seg mot organisering og tilrettelegging av utmarksbeita for god og effektiv beitebruk.

Kulturlandskapstiltak omfattar mellom anna tiltak som ivaretek biologisk mangfald og kulturlandskapet gjennom tilrettelegging for auka beitebruk eller anna hausting av gammal kulturmark. Det kan tildelast tilskot for ivaretaking av truga natur.

Istandsetting og skjøtsel av kulturminne, medrekna verneverdige bygningar, og kulturmiljø, er typiske tiltak innanfor kulturlandskapet.

Tiltak for tilrettelegging for auka tilgjenge og oppleving i landskapet vil typisk vere rydding og vedlikehald av sti og turveg i jordbruksområder, og sikre tilgjenge til kulturminner og kulturmiljø.

Forureiningstiltak (tekniske miljøtiltak) omfattar mellom anna utbetring av hydrotekniske anlegg, miljøplantingar, økologiske rensingstiltak og særskilte bygningsmessige tiltak. Vanleg grøfting/drenering fell utanfor formålet med ordningane.

Tiltak på utmarksbeite gjeld i stor grad oppføring av faste installasjonar og anna utstyr knytt til beitebruk i utmark. Utmarksbeitinga må vere av eit visst omfang for å ha rett på tilskot.

Kommunen vil i planperioden ha særleg fokus på prosjekt som gjeld fjerning av nettinggjerde og piggtråd som ligg nede og som er farleg for dyr og folk, og vil vere eit vilkår ved tildeling av tilskot til oppsetting av nye gjerde på arealet.

Kulturlandskapstiltak og forureiningstiltak vert prioritert før fellesskapstiltak.

Kommunen vil vidare prioritere etter desse kriteria:

- Næringsutvikling/auka inntekt på eige bruk.
- Samarbeidstiltak vert prioritert framfor enkelttiltak.
- Verneverdige bygningar som er med i Kulturminneplanen for Sande eller i Kulturminneplanen for Møre og Romsdal blir prioritert framfor andre bygningar.
- Bygningar som framleis står, har prioritet framfor bygningar der berre mur/tuft er att.
- Gode tiltak for fellesskapet.
- Søkjar vert ikkje prioritert om ein har uavslutta prosjekt frå før.

8 Kostnadsoverslag og rettleiande satsar

Søklar utarbeider eit mest mogleg detaljert og realistisk kostnadsoverslag for tiltaket etter rettleiande satsar. Kostnadsoverlaget skal vere gjenkjennbart i påfølgande utbetalingsanmodning.

For alle SMIL-tiltak kan ein maksimalt gje 70% tilskot av godkjent kostnadsoverslag, med unntak av tiltak knytt til årleg stell av registrerte naturtypar (biologisk mangfald) som kan få løyving på inntil 100%. Maksimale satsar vil bli endra i samsvar med endringar i forskrifta.

Tilskot til bygningar kan ytast med inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag. I særlege tilfelle, og dersom dei økonomiske rammene tillet det, kan tilskotssatsen aukast.

Til tiltak i beiteområder kan ein gi tilskot til investeringstiltak med inntil 50% av godkjent kostnadsoverslag, for planleggings- og tilretteleggingstiltak kan ein gi inntil 70 % av kostnadsoverlaget. Til innkjøp av elektronisk utstyr kan ein gi inntil 70 % av kostnaden for inntil 50 % av dyretalet i buskåpen.

Godkjente satsar for eigeninnsats er for tida:

- Eige arbeid kr. 350,- pr. time.
- Eige arbeid med motorsag: kr. 400,- pr time.
- Eige arbeid med traktor inkl. reiskap kr. 550,- pr. time
- Eige arbeid med gravemaskin kr 800,- pr. time.

Satsane for eigeninnsats blir samordna med satsane til Innovasjon Norge, slik at når satsane til Innovasjon Norge aukar, aukar våre satsar tilsvarande.

Øvre tak for kostnadsoverslag er kr. 200.000,-. Søknader med overslag større enn dette får berekna tilskot ut frå ein kostnad på kr. 200.000,-.

I alle saker vil ein vurdere og godkjenne kostnadsoverslag for det enkelte tiltak.

9 Søknadsprosess og søknadsfristar

Søknadsfristen for tilskotsordningane er normalt 1. april kvart år. Søknadsfrist vert annonsert i lokallavis og på kommunen si heimeside.

Det skal nyttast særskilde søknadsskjema, elektronisk søknad via Altinn. Søknaden skal innehalde plan for tiltaket og naudsynte vedlegg. Miljøformålet må kome tydeleg fram i søknaden. Ufullstendige søknader vert ikkje behandla, søklar vert kontakta for utfyllande opplysningar.

Etter fullført tiltak, skal søker be om utbetaling av tilskotet. Også dette er elektronisk via Altinn. Utbetalingsanmodninga skal ha med tydeleg dokumentasjon på utgifter og timebruk, og bør i stor grad vere i samsvar med kostnadsoverslaget.

10 Behandling av søknadar

Etter søknadsfristen blir søknadane vurdert opp mot gjeldande regelverk og lokal tiltaksstrategi. Ved behov blir det teke synfaring. Krava i SMIL -forskrifta må vere oppfylt for at ein skal kunne gi tilskot. Det kan settast krav om at søker må framskaffe ein prosjektbeskrivelse med faglige vurderingar før søknaden kan behandlast.

Fordeling av tilskot er avhengig av antal innkomne søknadar og kva prioritet søknadane har.

Søknader vert besvart med enkeltvedtak. Vedtaket vert fatta av landbrukskontoret etter delegert mynde. Vedtak kan påklagast til Statsforvaltaren i Møre og Romsdal .

11. Tilknytning til andre miljøordningar

RMP – regionale miljøprogram, Kulturminnefondet,

12. Meir informasjon om regelverk, veiledere, faglege råd m.m.

Landbruksdirektoratet si nettside om tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL):

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/spesielle-miljotiltak/om-tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket>

Landbruksdirektoratet si nettside om tilskot til tiltak i beiteområder:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-tiltak-i-beiteomrader?openStep=7178ef2e-7275-43fb-ba48-91e1548a6d21-2>

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) sin veileder for miljø- og klimatiltak i landbruket. Sjå lenke:

<https://www.nibio.no/tema/miljo/tiltaksveileder-for-landbruket>